STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
YVESE BOTA
přednesené dne 19. května 2009 [1]

1. V projednávané věci je Soudní dvůr poprvé vyzván k výkladu úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy [2], přesněji článku 4 úmluvy, který zavádí možnost určit právo rozhodné pro smlouvu při nezvolení práva stranami.

2. V této věci byl Soudní dvůr požádán, aby se vyjádřil k otázce, jaké je podle tohoto ustanovení právo rozhodné pro smlouvu, jejímž předmětem je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu.

3. Článek 4 odst. 1 první věta Římské úmluvy totiž stanoví obecné pravidlo určující právo rozhodné pro smlouvu při nezvolení práva stranami – doplněné obecnou domněnkou v odstavci 2 a zvláštní domněnkou uvedenou v odstavci 4 jmenovaného článku – které se použije na smlouvu o přepravě zboží.

4. Nadto má Soudní dvůr odpovědět na otázku, zda by se podle čl. 4 odst. 1 druhé věty Římské úmluvy na takovou smlouvu, jako je smlouva dotčená v původním řízení, mohlo z části použít právo jiné země než té, se kterou má celá smlouva nejužší vazby.

5. V tomto stanovisku uvádím důvody, pro které se domnívám, že čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy se nevztahuje na smlouvu, jejímž předmětem je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu, nachází-li se provozovna společnosti pověřené poskytnutím tohoto dopravního prostředku v jiné zemi než té, ve které se nachází místo nakládky nebo vykládky nebo hlavní provozovna smluvního partnera.

6. Dále vysvětlím, proč, dle mého názoru, musí vnitrostátní soud za účelem určení práva rozhodného pro takovou smlouvu, zjišťovat v souladu se čl. 4 odst. 1 první větou Římské úmluvy právo země, s níž má tato smlouva nejužší vazby.

1 — Původní jazyk: francouzština.
2 — Úmluva otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. L 266, s. 1, dále jen „Římská úmluva“).

7. Závěrem vysvětlím důvody, pro které se domnívám, že se na smlouvu dotčenou v původním řízení nemůže z části použít právo jiné země než té, se kterou má celá smlouva nejužší vazby.

I – Právní rámec

8. Římská úmluva vstoupila v platnost 1. dubna 1991. Vůlí smluvních států bylo zjednat nápravu co se týče množství existujících kolizních pravidel tím, že sjednotí pravidla o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.

9. Podle článku 1 Římské úmluvy se její ustanovení vztahují na závazky ze smluv, které mají vztah k právu různých zemí, s výjimkou oblastí vyjmenovaných v odstavci 2 stejného článku [3].

10. Článek 3 Římské úmluvy zakotvuje zásadu svobodné vůle stran. Podle tohoto ustanovení se totiž „[s]mlouva řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. Strany si mohou zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu nebo pouze pro její část“.

11. Při nezvolení práva Římská úmluva stanoví za účelem určení rozhodného práva obecnou zásadu společnou všem smlouvám, která je doplněna domněnkami.

12. Podle čl. 4 odst. 1 úmluvy tak „[v] míře, ve které nebylo právo rozhodné pro smlouvu zvoleno v souladu s článkem 3, se smlouva řídí právem země, s níž nejúžeji souvisí. Na část smlouvy, kterou lze od zbytku smlouvy oddělit a která úžeji souvisí s jinou zemí, však lze výjimečně použít právo této jiné země“.

13. Článek 4 odst. 2 Římské úmluvy zní takto:

„S výhradou odstavce 5 tohoto článku platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se

3 — Jedná se například o otázky týkající se osobního stavu a způsobilosti fyzických osob, smluvních závazků vztahujících se na závěti a dědictví, majetkových vztahů mezi manželi, práv a povinností vyplývajících z rodinných a příbuzenských vztahů, z manželství anebo rozhodčích smluv a dohod o volbě soudu.

zemí, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění příznačné pro smlouvu, v době uzavření smlouvy obvyklé bydliště nebo v případě obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby ústředí. Byla-li však smlouva uzavřena při výkonu povolání nebo při provozování živnostenské činnosti této strany, je danou zemí země, v níž se nachází hlavní provozovna, nebo má-li být v souladu s podmínkami smlouvy plněno v jiné než hlavní provozovně, je danou zemí země, v níž se nachází tato jiná provozovna."

14. Smlouvy o přepravě zboží jsou podřazeny pod zvláštní domněnku. Podle čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy totiž „[p]ro smlouvy o přepravě zboží neplatí domněnka uvedená v odstavci 2. U těchto smluv platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má přepravce [dopravce] v době uzavření smlouvy hlavní provozovnu, nachází-li se v této zemi také místo nakládky nebo místo vykládky nebo hlavní provozovna odesílatele zboží".

15. Ustanovení dále upřesňuje, že „[p]ro účely tohoto odstavce se dopravní nájemní (charterové) smlouvy [na jednu cestu] a jiné smlouvy, jejichž hlavním účelem je přeprava zboží, považují za smlouvy o přepravě zboží".

16. Nakonec Římská úmluva stanovuje vnitrostátnímu soudu možnost nepřihlédnout k domněnce uvedené ve čl. 4 odst. 2, není-li možné určit předmět plnění a nepřihlédnout k domněnkám ve čl. 4 odst. 2 až 4, vyplývá-li z okolností jako celku, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí.

II – Skutkový stav a původní řízení

17. Intercontainer Interfrigo SC (dále jen „ICF") je společností usazenou v Belgii. Balkenende Oosthuizen BV (dále jen „Balkenende") a MIC Operations BV (dále jen „MIC") jsou společnosti usazené v Nizozemsku.

18. V rámci záměru týkajícího se železničního spojení pro nákladní dopravu mezi Amsterodamem (Nizozemsko) a Frankfurtem (Německo) poskytla ICF, z pověření společnosti MIC, společnosti Balkenende nákladní vozy. ICF se měla postarat o železniční přepravu, a za tímto účelem nakoupila lokomotivy a nezbytné služby. MIC pronajala nákladní kapacitu, kterou měla k dispozici, třetím osobám a měla na starost provozní část přepravy.

19. Účastníci neuzavřeli žádnou písemnou smlouvu. ICF pouze poslala návrh smlouvy určující belgické právo jako právo rozhodné pro smlouvu. Tento návrh smlouvy nebyl stranami podepsán. Přesto mezi 20. říjnem a 13. listopadem 1998 a 16. listopadem a 21. prosincem 1998 došlo k naplnění učiněných ujednání.

20. Dne 27. listopadu 1998 poslala ICF společnosti MIC za služby poskytnuté mezi 20. říjnem a 13. listopadem 1998 první fakturu ve výši 107 512,50 eur. Dne 22. prosince 1998 byla za provedení učiněných ujednání mezi 16. listopadem a 21. prosincem 1998 zaslána společnosti MIC druhá faktura ve výši 67 100 eur.

21. Dne 7. září 2001 ICF marně upomínala zaplacení uvedené faktury ze dne 27. listopadu 1998, kterou MIC neuhradila.

22. ICF podala žalobu k Rechtbank te Haarlem (Nizozemsko) a navrhla uložit společnostem Balkenende a MIC povinnost zaplatit fakturu ze dne 27. listopadu 1998 včetně daně z přidané hodnoty, navýšenou o úroky a náklady. ICF tvrdila, že právem rozhodným pro smlouvu je právo belgické.

23. Rozsudkem ze dne 28. ledna 2004 rozhodl Rechtbank te Haarlem, že pro smlouvu je rozhodné nizozemské právo. Vzhledem k tomu, že pohledávky ICF byly dle nizozemského práva promlčeny, prohlásil Rechtbank te Haarlem žalobu za nepřípustnou.

24. ICF se odvolala k Gerechtshof te Amsterdam. Ten rozhodnutí vydané v prvním stupni potvrdil. Gerechtshof te Amsterdam odmítl tvrzení společnosti ICF, že strany si vybraly belgické právo jako právo rozhodné pro smlouvu, jelikož smlouva sice byla společnostem Balkenende a MIC odeslána, ale nebyla jimi podepsána.

25. ICF před Gerechtshof uvedla, že belgické právo je právem rozhodným na základě čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy. Podle tohoto soudu měla být dotčená smlouva posuzována jako smlouva o přepravě zboží ve smyslu čl. 4 odst. 4 poslední věty úmluvy. Podle jmenovaného soudu byla tato smlouva krom toho úžeji spojena s Nizozemskem než s Belgií, takže se domněnka uvedená ve čl. 4 odst. 2 uvedené úmluvy neuplatní.

26. ICF podala kasační opravný prostředek k Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemsko).

27. Předkládající soud, který má pochybnosti ohledně výkladu článku 4 Římské úmluvy, klade Soudnímu dvoru řadu předběžných otázek.

III – Předběžné otázky

28. Hoge Raad der Nederlanden se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Má být čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy vykládán v tom smyslu, že se toto ustanovení vztahuje pouze na dopravní nájemní (charterové) smlouvy o nájmu dopravního prostředku na jednu jedinou cestu a že na jiné druhy dopravních nájemních (charterových) smluv se toto ustanovení nevztahuje?

2) V případě kladné odpovědi na [první] otázku […], má být čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy vykládán v tom smyslu, že v rozsahu, v němž se jiné druhy dopravních nájemních (charterových) smluv rovněž týkají přepravy zboží, příslušná smlouva, pokud jde o tuto přepravu, spadá do rozsahu působnosti tohoto ustanovení a ve zbývající části se rozhodné právo určí podle čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy?

3) V případě kladné odpovědi na [druhou] otázku […], podle kterého z obou uvedených právních řádů je pak nutno posoudit námitku promlčení nároků z této smlouvy?

4) Spočívá-li těžiště smlouvy v přepravě zboží, má v tomto případě zůstat rozdělení, které je popsáno ve [druhé] otázce […], nezohledněno a určí se pak právo rozhodné pro všechny části smlouvy podle čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy?

5) Má být zvláštní úprava uvedená v [čl. 4 odst. 5 druhé větě] Římské úmluvě vykládána v tom smyslu, že domněnky [čl. 4 odst. 2 až 4] neplatí teprve tehdy, když ze všech okolností vyplývá, že kolizní kritéria uvedená v těchto ustanoveních nemají pro určení rozhodného práva skutečnou hodnotu, nebo už i tehdy, když z nich vyplyne, že převažuje spojitost s jinou zemí?“

IV – Analýza

A – *Úvodní poznámky*

29. Nejprve je třeba upřesnit, že na základě protokolů ze dne 19. prosince 1988 [4], platných od 1. srpna 2004, je Soudní dvůr oprávněn k výkladu ustanovení Římské úmluvy.

30. Podle čl. 2 písm. a) prvního protokolu 89/128 je krom toho Hoge Raad der Nederlanden oprávněn Soudní dvůr požádat, aby rozhodl o předběžné otázce týkající se výkladu ustanovení Římské úmluvy, která vyvstala v rámci před ním probíhajícího řízení.

4 — První protokol 89/128/EHS o výkladu úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy Soudním dvorem Evropských společenství, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. 1989, L 48, s. 1), ve znění úmluv o přistoupení ze dne 10. dubna 1984, 18. května 1992 a 29. listopadu 1996 a druhý protokol 89/129/EHS svěřující Soudnímu dvoru Evropských společenství určité pravomoci k výkladu úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. 1989, L 48, s. 17), ve znění úmluv o přistoupení ze dne 10. dubna 1984, 18. května 1992 a 29. listopadu 1996.

B – *K předběžným otázkám*

31. Soudní dvůr je poprvé vyzván k výkladu Římské úmluvy, přesněji řečeno ustanovení této úmluvy týkajícího se rozhodného práva pro smlouvu při nezvolení práva stranami.

32. Zkoumání předběžných otázek vznesených předkládajícím soudem vyžaduje, aby byl nejprve prezentován obsah systému, který Římská úmluva zavedla.

1. Systém zavedený Římskou úmluvou

33. Členské státy přijaly Římskou úmluvu, aby pokračovaly v právní unifikaci mezinárodního práva soukromého, kterou započala Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [5].

5 — Úř. věst. 1972, L 299, s. 32. Tato úmluva byla nahrazena nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

34. Podle své preambule má tato úmluva za cíl stanovit sjednocená pravidla vztahující se na právo rozhodné pro smluvní závazkové vztahy. Ve zprávě ohledně úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy [6] je upřesněno, že jmenovaná úmluva vznikla za účelem odstranění nesrovnalostí, které zejména v oblasti závazků vyplývají z různosti kolizních pravidel. Velkým přínosem Římské úmluvy dle pana Vogelaara, toho času generálního ředitele pro vnitřní trh a sbližování právních řádů v Komisi, bylo zvýšení úrovně právní jistoty, posílení důvěry ve stabilitu právních vztahů, usnadnění dohod o příslušnosti z hlediska rozhodného práva a zvýšení ochrany nabytých práv v rámci soukromého práva jako celku.

35. Předmětem Římské úmluvy je tedy unifikovat kolizní pravidla tak, aby byly určeny stejné právní řády, nezávisle na tom, kde bylo rozhodnutí vydáno.

36. K uskutečnění tohoto cíle zakotvuje Římská úmluva ve svém článku 3 zásadu svobodné vůle stran při volbě práva rozhodného pro smluvní závazkové vztahy. Podle této zásady, společné všem členským státům, se smlouva řídí stranami zvoleným právem.

37. Jak jsem již uvedl, při nezvolení práva nabízí článek 4 Římské úmluvy soudům prvky nezbytné k určení rozhodného práva. Systém stanovený tímto článkem lze chápat, podle mého názoru, následujícím způsobem.

38. Článek 4 odst. 1 Římské úmluvy stanoví, že v případě nezvolení rozhodného práva stranami se „smlouva řídí právem země, s níž nejúžeji souvisí. Na část smlouvy, kterou lze od zbytku smlouvy oddělit a která úžeji souvisí s jinou zemí, však lze výjimečně použít právo této jiné země“.

39. První věta tohoto ustanovení, která se může jevit jako mírně neurčitá, ve skutečnosti dobře odráží koncepce přijaté soudy členských států.

40. Z Giulianovy a Lagardovy zprávy totiž vyplývá, že ve většině členských států objektivní koncepce používání rozhodného práva na smlouvu převažuje nad pevně určenými a nepružnými kolizními kritérii [7]. Nezvolí-li strany rozhodné právo, musí soud vyhledávat

6 — Zpráva M. Guiliana, profesora university v Miláně, a P. Lagarda, profesora university Paris I (Úř. věst. 1980, C 282, s. 1, dále jen „Giulianova a Lagardova zpráva“).

7 — Viz čl. 4 odst. 1 Giulianovy a Lagardovy zprávy.

znaky umožňující smlouvu umístit do té či oné země.

41. Pokud jde o čl. 4 odst. 1 druhou větu Římské úmluvy, ta se vztahuje k tomu, co se všeobecně nazývá „smíšená právní úprava“ smlouvy. Podrobněji se k možnosti rozdělování smluv a jejich smíšené právní úpravy vrátím v poslední části této úvahy.

42. Zjevné pružnosti čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy poněkud brání celá řada domněnek uvedených v následujících odstavcích.

43. Článek 4 odst. 2 Římské úmluvy tak stanoví, že „platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění příznačné pro smlouvu, v době uzavření smlouvy obvyklé bydliště nebo v případě obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby ústředí. Byla-li však smlouva uzavřena při výkonu povolání nebo při provozování živnostenské činnosti této strany, je danou zemí země, v níž se nachází hlavní provozovna, nebo má-li být v souladu s podmínkami smlouvy plněno v jiné než hlavní provozovně, je danou zemí země, v níž se nachází tato jiná provozovna“.

44. Giulianova a Lagardova zpráva uvádí, že toto ustanovení konkretizuje a objektivizuje pojem „nejužší vazby“ a přináší značné zjednodušení při určování práva rozhodného pro smlouvu při nezvolení práva stranami [8]. Rovněž upřesňuje, že určení rozhodného práva pro smlouvu „zevnitř“ umožňuje vyhnout se tomu, aby k určení rozhodného práva u této smlouvy došlo pomocí jejích vnějších prvků, jako jsou například státní občanství smluvních stran nebo místo sjednání smlouvy, které s ní nemají reálnou spojitost [9].

45. Podle mého názoru lze volbu práva místa bydliště nebo ústředí nebo provozovny dodavatele příznačného plnění jakožto práva rozhodného pro smlouvu vysvětlit i skutečností, že toto právo má tu výhodu, že jej dodavatel příznačného plnění může zejména bez jazykových překážek snadno znát a s jeho použitím může oprávněně počítat.

46. Krom toho již z důvodu své podnikatelské činnosti bude dodavatel příznačného plnění nucen uzavřít více smluv. Z praktických důvodů se proto jeví být vhodné, aby veškeré jím uzavřené smlouvy podléhaly stejnému právu. Jistě by se dalo namítat, že totéž platí i v případě smluvního partnera synallagmatické smlouvy. Nicméně ve většině případů

8 — Viz čl. 4 odst. 3 sedmý pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy.

9 — Viz čl. 4 odst. 3 druhý pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy.

spočívá protiplnění pouze v zaplacení finanční částky.

47. Proto se volba práva místa bydliště nebo ústředí nebo provozovny dodavatele příznačného plnění, jako práva rozhodného pro smlouvu, zdá být vhodnější.

48. K této obecné domněnce se vztahují dvě výjimky uvedené ve čl. 4 odst. 3 a 4 Římské úmluvy.

49. Předně totiž „platí pro smlouvy v rozsahu, v nichž je jejich předmětem věcné právo k nemovitosti nebo právo užívání nemovitosti, domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž se nemovitost nachází“.

50. Podřazení tohoto druhu smlouvy pod zvláštní domněnku, která určuje *lex rei sitae*, lze vysvětlit skutečností, že hlavní těžiště smlouvy spočívá v nemovitosti samotné.

51. Ostatně se zdá, že to je důvod proč Giulianova a Lagardova zpráva upřesňuje, že čl. 4 odst. 3 Římské úmluvy nepokrývá smlouvy, jejichž předmětem je výstavba nebo oprava nemovitostí [10]. V takových smlouvách není předmětem plnění právo k nemovitosti, ale provedení služby, jako jsou práce na nemovitosti. V tom případě je možné předpokládat, že právo rozhodné, při nezvolení práva stranami, bude určeno na základě obecné domněnky a bude jím právo místa sídla dodavatele příznačného plnění.

52. Zadruhé, čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy uvádí, že „[p]ro smlouvy o přepravě zboží neplatí domněnka uvedená v odstavci 2. U těchto smluv platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má přepravce [dopravce] v době uzavření smlouvy hlavní provozovnu, nachází-li se v této zemi také místo nakládky nebo místo vykládky nebo hlavní provozovna odesílatele zboží. Pro účely tohoto odstavce se dopravní nájemní (charterové) smlouvy a jiné smlouvy, jejichž hlavním účelem je přeprava zboží, považují za smlouvy o přepravě zboží“.

53. Zavedení zvláštní domněnky pro smlouvu o přepravě zboží lze vysvětlit skutečností, že v mezinárodních vztazích je velmi

10 — Viz čl. 4 odst. 4 čtvrtý pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy.

časté, že místo obvyklého bydliště nebo sídla poskytovatele příznačného plnění, tedy dopravce – poněvadž hlavním předmětem takové smlouvy je přemístění zboží – nemá se smlouvou objektivní úzký vztah. To je například případ dopravce usazeného v Německu, který je francouzským odesílatelem pověřený dopravit zboží z Francie do Itálie.

54. Smlouva se proto bude řídit právem této země pouze v případě, kdy se země, kde má dopravce své obvyklé bydliště nebo sídlo, shoduje se zemí nakládky a vykládky nebo hlavní provozovny odesílatele. Dochází tak k souběhu více prvků vztahujících se k jednomu místu.

55. Nejsou-li tyto dvě podmínky naplněny, čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy se nepoužije.

56. Toto ustanovení neupřesňuje, jaké řešení by mělo být přijato v takovém případě.

57. Je namístě se domnívat, že soud pověřený určením rozhodného práva pro smlouvu se musí v takové situaci odvolat na obecné pravidlo stanovené v čl. 4 odst. 1 úmluvy. Může tak uvážit prvky smlouvy umožňující určit její těžiště.

58. Proto vyvstává otázka, zda v této situaci nebude daný případ opět spadat pod obecnou domněnku uvedenou v čl. 4 odst. 2 uvedené úmluvy. Z následujících důvodů si nemyslím, že to nastane.

59. Připomínám, že čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy stanoví, že „[p]ro smlouvy o přepravě zboží neplatí domněnka uvedená v odstavci 2“.

60. Jsem názoru, že této první větě čl. 4 odst. 4 úmluvy je třeba rozumět v tom smyslu, že se v případě neshody mezi místem hlavní provozovny dopravce a místem nakládky nebo vykládky anebo hlavní provozovny odesílatele zboží domněnka uvedená v odstavci 2 v žádném případě nepoužije.

61. Zvláštní domněnka uvedená v čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy totiž ve skutečnosti znamená použití práva místa obvyklého bydliště nebo

sídla dodavatele příznačného plnění, tedy dopravce.

62. Jak jsem uvedl, autoři Římské úmluvy se domnívali, že hlavní provozovna dopravce nepředstavuje dostatečný prvek pro to, aby smlouva podléhala právu místa této provozovny. Úzký vztah smlouvy k místu hlavní provozovny dopravce tak musí potvrdit další prvek, totiž místo nakládky, vykládky anebo hlavní provozovna odesílatele.

63. Jestliže autoři úmluvy usilovali o to, aby podřízení smlouvy o přepravě právu místa hlavní provozovny dopravce podléhalo takovým podmínkám, domnívám se, že odkaz na obecnou domněnku stanovenou v čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy v případě nesplnění těchto podmínek by byl v rozporu s účelem čl. 4 odst. 4 úmluvy.

64. Jak jsem již upřesnil, smlouva o přepravě zboží je smlouvou složitou a prvky relevantní z hlediska kolizních kritérií jsou v jejím případě početné a rozptýlené. Dopravce může být usazen ve Francii, odesílatel v Itálii a přeprava se může uskutečňovat mezi Nizozemskem a Belgií. Nezdá se, že by jedno z těchto míst mělo převahu nad druhým. Domnívám se, že smlouva o přepravě zboží se v Římské úmluvě stala předmětem zvláštní domněnky zejména z tohoto důvodu.

65. Domnívám se tedy, že pokud podmínky v čl. 4 odst. 4 úmluvy nejsou naplněny, musí soudce případ od případu v souladu s obecným pravidlem stanoveným ve čl. 4 odst. 1 jmenované úmluvy hledat zemi, která má se smlouvou nejužší vazby [11].

66. I když Římská úmluva prostřednictvím systému domněnek směřuje k zavedení větší předvídatelnosti při používání kolizního pravidla, existuje zde prvek převzatý nařízením Řím I, který prokazuje, že jistá pružnost v systému úmluvy byla zachována.

11 — Zdá se, že nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. L 177, 4.7.2008, s. 6, dále jen „nařízení Řím I“) odstraňuje tuto mezeru v čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy. Jestliže, podle čl. 5 odst. 1 nařízení Řím I upravujícího smlouvy o přepravě zboží, nejsou naplněny podmínky vyjmenované ve čl. 4 odst. 4 úmluvy a převzaté nařízením Řím I, uplatní se právo země místa dodání, které bylo dohodnuto stranami. Proto je možné se domnívat, že právní jistota a předvídatelnost rozhodného práva převážily nad aplikační pružností kolizního pravidla.

67. Článek 4 odst. 5 Římské úmluvy totiž stanoví, že „[o]dstavec 2 se nepoužije, není-li možné určit předmět plnění. K domněnkám uvedeným v odstavcích 2 [až] 4 se nepřihlíží, vyplývá-li z okolností jako celku, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí“.

68. Podle mého názoru je třeba toto ustanovení vykládat následujícím způsobem. Nemůže-li být příznačné plnění určeno, je prostřednictvím čl. 4 odst. 5 Římské úmluvy odkázáno na obecné pravidlo stanovené čl. 4 odst. 1 této úmluvy, které uvádí, že smlouva se řídí právem země, s níž nejúžeji souvisí.

69. Mimoto, dokonce i v případě, kde je příznačné plnění určeno, k domněnce stanovené ve čl. 4 odst. 2 úmluvy se nepřihlédne, jestliže z okolností jako celku vyplývá, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí. Stejně tak je tomu pokud jde o domněnky upravené ve čl. 4 odst. 3 a 4 Římské úmluvy.

70. Guilianova a Lagardova zpráva uvádí, že *ratio legis* čl. 4 odst. 5 představuje skutečnost, že jelikož Římská úmluva zakotvuje kolizní pravidlo obecné povahy, které se má použít na téměř všechny kategorie smluv, je nevyhnutelnou protiváhou ponechání prostoru pro uvážení soudu pokaždé, když okolnosti jako celek prokazují, že vazba zakládající souvislost v rámci kolizních kritérií, která byla dříve pokládána za nejužší, je nahrazena vazbou jinou [12].

71. Použití čl. 4 odst. 5 Římské úmluvy je předmětem diskuze. Vznikají zde totiž dvě tendence. Podle první tendence je toto ustanovení vzhledem k obecné domněnce a zvláštním domněnkám podpůrné. Zdá se, že tento menšinový trend byl přijat skotskými a nizozemskými soudy. Zmiňované ustanovení se uplatní jen tehdy, pokud s ohledem na zvláštní okolnosti projednávaného případu hlavní provozovna dodavatele plnění příznačného pro smlouvu nemá jakožto hraniční určovatel skutečný význam [13].

12 — Viz čl. 4 odst. 7 čtvrtý a pátý pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy.

13 — Viz zejména rozsudek Hoge Raad der Nederlanden ze dne 25. září 1992, Société Nouvelle des Papeteries de l'AA SA v. BV Machinefabriek BOA (Nederlandse Jurisprudentie 1992, č. 750), jakož i rozsudek Court of Session (Scotland) (Spojené království) ze dne 12. července 2002, Caledonia Subsea Ltd v. Micoperi Srl (2002 SLT 1022).

72. Domněnky stanovené ve čl. 4 odst. 2 až 4 Římské úmluvy jsou v takovém případě považovány za silné.

73. Druhá tendence, se kterou se lze setkat ohledně znění čl. 4 odst. 5 úmluvy, je volnější a pružnější. Pro odchýlení se od těchto domněnek podle všeho neexistují striktní pravidla [14], jelikož soudy rozhodují o tom, že použijí uvedené ustanovení, buď aniž by se předtím zabývaly přezkumem domněnek, anebo s odůvodněním, proč se od těchto domněnek odchýlily.

74. Jsem názoru, že z důvodů souvisejících s dodržením zásady právní jistoty a za účelem zaručení předvídatelnosti – což je cíl, ke kterému směřuje Římská úmluva – je třeba použít čl. 4 odst. 5 úmluvy, pokud bylo prokázáno, že domněnky stanovené čl. 4 odst. 2 až 4 úmluvy neodrážejí skutečný vztah smlouvy k takto popsanému místu [15].

75. Jak jsem uvedl, Římská úmluva byla přijata, aby odstranila nedostatky vyplývající z různorodosti kolizních norem a posílila předvídatelnost použití těchto norem. Nařízení Řím I ostatně tyto cíle přebírá. V šestnáctém bodě odůvodnění nařízení se uvádí, že „[p]ro přispění k obecnému cíli tohoto nařízení, kterým je právní jistota v evropském prostoru práva, by kolizní normy měly vykazovat vysoký stupeň předvídatelnosti“.

76. V rámci dosažení cíle posílení úrovně právní jistoty proto autoři Římské úmluvy dbali na zavedení domněnek. Tyto domněnky mají určit právo země, jejíž vazby ke smlouvě jsou předpokládané jako nejsilnější. Jedná se například o nájemní smlouvu, u níž bude rozhodné právo, určené podle čl. 4 odst. 3 úmluvy, právem země, kde se nachází dotčená nemovitost.

14 — Viz zejména rozsudek Cour de cassation (Francie) ze dne 19. prosince 2006 (cass com č. 05-19.723). Kasační soud rozhodl, že „na základě čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy se smlouva řídí právem země, s níž nejúžeji souvisí; že z odstavců 2 a 5 ve vzájemném spojení vyplývá, že k určení nejvhodnějšího práva musí soud, jemuž byla věc předložena, přistoupit k porovnání vazeb mezi smlouvou a na jedné straně zemí, kde má strana dodávající plnění příznačné pro smlouvu v okamžiku uzavírání smlouvy své obvyklé bydliště nebo sídlo a na druhé straně druhou dotčenou zemí, a měl by vyhledat tu zemi, se kterou smlouva nejúžeji souvisí“. Viz rovněž rozsudek High Court of Justice (England & Wales) (Spojené království) ze dne 13. prosince 1993, Bank of Baroda v. Vysya Bank ([1994] 2 Lloyd's Rep. 87, 93), ve kterém se anglický soud odchýlil od domněnky stanovené čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy ve prospěch čl. 4 odst. 5 úmluvy, jenž váže smlouvu na právo, se kterým podle okolností každého případu nejúžeji souvisí.

15 — Viz v tomto smyslu *Zelená kniha o přeměně Římské úmluvy z roku 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy v nástroj Společenství a o její modernizaci* [KOM(2002) 654 konečné znění, s. 27 a 28].

77. Avšak, a to je podle mého názoru *ratio legis* čl. 4 odst. 5 uvedené úmluvy, jestliže se soud domnívá, že takto určené právo země nemá ke smlouvě skutečné vazby, pak se k domněnkám, které jsou domněnkami vyvratitelnými [16], přihlížet nemusí [17].

78. Vrátíme-li se k příkladu nájemní smlouvy, pak lze předpokládat, že taková smlouva uzavřená mezi dvěma francouzskými státními příslušníky, jejímž předmětem je sezónní pronájem nemovitosti v Itálii, bude mít nejužší vazby k Francii. V tomto případě se sbíhá více prvků smlouvy v jiné zemi, než je země určená na základě příslušné domněnky. Obě smluvní strany jsou francouzskými státními příslušníky, smlouva byla nepochybně podepsána ve Francii a bylo by *a priori* v jejich zájmu, aby francouzské právo bylo právem rozhodným pro smlouvu, byť jen z důvodů jazykových a protože se předpokládá jejich znalost tohoto práva.

79. Tuto pružnost v uplatňování kolizního pravidla lze odůvodnit snahou neprosazovat svévolným způsobem právo země, která má nakonec ke smlouvě jen málo skutečných vazeb.

80. Určitou pružnost v uplatňování nalezneme rovněž u kolizního pravidla ve čl. 4 odst. 1 druhé větě Římské úmluvy. Toto ustanovení totiž uvádí, že na část smlouvy, kterou lze od zbytku smlouvy oddělit a která úžeji souvisí s jinou zemí, lze výjimečně použít právo této jiné země.

81. Zdá se, že otázka rozdělování smluv a smíšené právní úpravy smlouvy byla diskutována v rámci pracovní skupiny, která byla pověřena sepsáním návrhu Římské úmluvy.

82. V Guilianově a Lagardově zprávě je totiž uvedeno, že „žádná delegace si nepřála podporovat rozdělování smluv a smíšenou právní úpravu“, ale že „většina expertů byla příznivě nakloněná nechat [takovou] možnost otevřenou […] za podmínky, že [soudem] bude použita pouze výjimečně, a to na samostatnou a oddělitelnou část ve vztahu ke smlouvě, a nikoli ke sporu“ [18].

83. Podle profesora Lagarda je pojem „oddělitelnost ujednání smlouvy“ třeba chápat striktně. Zejména platí, že dvě povinnosti nejsou oddělitelné jen proto, že jsou plněny ve dvou různých zemích. Profesor Lagarde dále uvádí, že k tomu, aby mohla být jedna část smlouvy považována za oddělitelnou, je třeba,

16 — Viz čl. 4 odst. 9 Giulianovy a Lagardovy zprávy.

17 — Tato možnost byla ostatně převzata v čl. 4 odst. 3 nařízení Řím I.

18 — Viz čl. 4 odst. 8 druhý pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy. Viz rovněž její čl. 3 odst. 4.

aby mohla být předmětem samostatného řešení, nezávislého na řešení platném pro ostatní prvky smlouvy [19].

84. Smlouva zahrnující současně prodej materiálu a příslib technické asistence by tak mohla podléhat různým právním řádům vzhledem k tomu, že tyto dva aspekty jsou objektivně oddělitelné [20].

85. Rovněž upřesňuji, že Guilianova a Lagardova zpráva uvádí, že „[s]lovo ‚výjimečně' je proto třeba vykládat v tom smyslu, že soud se má uchýlit k rozdělení smlouvy a použití smíšené právní úpravy, co nejméně často je to možné" [21].

86. Rozhodnutí dovolit rozdělení smlouvy a smíšenou právní úpravu pouze výjimečně lze snadno pochopit jako snahu nezasahovat do ucelenosti smlouvy a nedopustit volby rozhodného práva, které vedou k rozporuplným výsledkům [22].

87. Vnitrostátní soudy jsou ostatně samy zdrženlivé co se týče rozdělování smluv a použití smíšené právní úpravy. Court of Appeal (England & Wales) (Spojené království) například uvedl, že rozdělení smlouvy a její smíšenou právní úpravu si lze představit pouze pro odlišná a autonomní ujednání v rámci jedné smlouvy, jež mohou být posuzována nezávisle na zbytku této smlouvy [23].

88. Obdobně Bundesgerichtshof (Německo) uvedl již dlouho před vypracováním Římské úmluvy, že zpravidla je třeba určit těžiště smlouvy a na jeden právní vztah použít jedno právo [24].

89. Rozdělení smlouvy a její smíšená právní úprava má tedy své meze, a proto musí být uplatněno pouze výjimečně. Nesmí vést ke zmaření základního cíle Římské úmluvy, kterým je zaručení určité předvídatelnosti v používání kolizních norem.

19 — Lagarde, P., „Nové mezinárodní právo soukromé po vstupu Římské úmluvy ze dne 19. června 1980 v platnost", *RC Dip,* 80 (2), duben–červen 1991, s. 287.

20 — Mayer, P., a Heuzé, V., *Droit international privé,* 9. vydání, Montchrestien, Paříž, 2007, č. 710.

21 — Viz čl. 4 odst. 8 čtvrtý pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy.

22 — Viz čl. 3 odst. 4 první pododstavec Giulianovy a Lagardovy zprávy.

23 — Rozsudek ze dne 28. července 1998, The Governor and Company of Bank of Scotland of the Mound v. Butcher ([1998] EWCA Civ 1306). Viz rovněž rozsudky High Court of Justice (England & Wales) ze dne 6. listopadu 2001, CGU International Insurance plc v. Szabo & Ors. [(2002) 1 All ER (Comm) 83] a ze dne 4. března 2003, American Motorists Insurance Co (Amico) v. Cellstar Corp & Anor ([2003] EWCA Civ 206, bod 33).

24 — Rozsudek Bundesgerichtshof ze dne 7. května 1969 (VIII ZR 142/68, DB 1969, 1053).

90. Nyní budu ve světle těchto úvah zkoumat předběžné otázky.

2. Předběžné otázky

91. Podle mého názoru je třeba se zabývat předběžnými otázkami následujícím způsobem.

92. Předkládající soud se svou první otázkou v podstatě nejprve snaží zjistit, zda taková smlouva, jako je smlouva dotčená v projednávané věci, spadá do rozsahu působnosti čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy.

93. Poté ve svojí páté otázce předkládající soud žádá Soudní dvůr, aby upřesnil působnost čl. 4 odst. 5 úmluvy, který uvádí že k domněnkám stanoveným ve čl. 4 odst. 2 až 4 jmenované úmluvy se nepřihlíží, vyplývá-li z okolností jako celku, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí.

94. Nakonec ve své druhé, třetí a čtvrté otázce se předkládající soud táže na možnost použití smíšené právní úpravy na takovou smlouvu, jako je dotčená smlouva. Soud si tuto otázku pokládá zejména s ohledem na skutečnost, že promlčecí doby práv vyplývajících ze smlouvy se podle toho kterého rozhodného práva liší.

95. Myslím si, že první a pátou otázku je třeba zkoumat společně. Těmto otázkám totiž rozumím tak, že předkládající soud žádá Soudní dvůr, aby s přihlédnutím k systému zavedenému článkem 4 Římské úmluvy určil právo rozhodné pro takovou smlouvu, jakou je smlouva dotčená v původním řízení.

96. Uvedu tak jednak důvody, pro které se domnívám, že smlouva nemůže podléhat čl. 4 odst. 4 úmluvy, a jednak důvody, pro které se domnívám, že překládající soud musí za účelem určení práva rozhodného pro smlouvu vyhledat zemi, která má v souladu s čl. 4 odst. 1 úmluvy s dotyčnou smlouvou nejužší vazby.

97. Závěrem vysvětlím důvody, proč jsem názoru, že tato smlouva nemůže být po svém rozdělení předmětem smíšené právní úpravy.

a) K použití systému zavedeného článkem 4 Římské úmluvy na dotčenou smlouvu

98. Předkládající soud si klade otázku, zda smlouvu plněnou ve vztahu mezi společnostmi ICF a MIC lze kvalifikovat jako smlouvu o přepravě zboží, a vycházet tak ze čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy.

99. Připomínám, že podle této smlouvy poskytla společnost ICF společnosti Balkenende, která sama jednala z pověření společnosti MIC, nákladní vozy, a postarala se o železniční přepravu zboží mezi Amsterodamem a Frankfurtem. Samotná MIC, která pronajala získanou nákladní kapacitu třetím osobám, se postarala o provozní část přepravy.

100. Předkládající soud rovněž uvádí, že ICF je společnost usazená v Belgii, zatímco Balkenende a MIC mají svou provozovnu na území Nizozemska.

101. Jak jsem uvedl v bodě 54 tohoto stanoviska, čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy se má použít pouze tehdy, je-li země, na jejímž území sídlí dopravce, zároveň místem nakládky a vykládky nebo hlavní provozovny odesílatele. V tomto stadiu analýzy není důležité, zda smlouva uzavřená mezi společností ICF na jedné straně a společnostmi Balkenende a MIC na straně druhé může být kvalifikována jako smlouva o přepravě zboží ve smyslu tohoto ustanovení.

102. Je tak nutno konstatovat, že v projednávané věci se tato místa neshodují. ICF je usazená v Belgii, zatímco její smluvní partneři Balkenende a MIC jsou usazeni v Nizozemsku. Mimoto přeprava se uskutečňuje mezi Amsterodamem a Frankfurtem, což znamená, že místem nakládky je Nizozemsko a místem vykládky je Německo.

103. V důsledku toho se domnívám, že i za předpokladu, že by dotčená smlouva byla kvalifikována jako smlouva o přepravě zboží ve smyslu čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy, nemohla by uvedená smlouva spadat do rozsahu působnosti tohoto ustanovení, protože nejsou naplněny požadované podmínky.

104. V souladu s tím, co jsem uvedl dříve, jsem toho názoru, že pokud nejsou splněny podmínky jmenovaného ustanovení, použije se obecné pravidlo vyjádřené v čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy.

105. Předkládající soud tedy musí vyhledat zemi mající nejužší vztahy se smlouvou dotčenou ve věci v původním řízení. V rámci tohoto zkoumání může být zohledněno několik prvků. Zejména lze přihlédnout k místu uzavření smlouvy, místu jejího plnění, bydlišti nebo sídlu stran a předmětu smlouvy. Tyto prvky pak soud dovedou k místu jejich souběhu, k těžišti smlouvy.

106. Zdá se, že skutečnosti, které byly uvedeny předkládajícím soudem, činí těžištěm smlouvy Nizozemsko. Připomínám totiž, že ICF je usazená v Belgii, Balkenende a MIC jsou usazené v Nizozemsku a že přeprava se uskutečňuje mezi Amsterodamem a Frankfurtem.

107. Proto by se mělo na smlouvu použít nizozemské právo. V každém případě bude příslušet vnitrostátnímu soudci, aby zkoumal, se kterou zemí jmenovaná smlouva nejúžeji souvisí.

108. S ohledem na všechny tyto skutečnosti jsem názoru, že čl. 4 odst. 4 Římské úmluvy se nevztahuje na smlouvu, jejímž předmětem je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu, nachází-li se provozovna podniku pověřeného poskytnutím této dopravy v jiné zemi než v té, kde se nachází místo nakládky nebo vykládky nebo hlavní provozovny smluvního partnera.

109. Proto se domnívám, že vnitrostátní soud musí za účelem určení práva rozhodného pro takovou smlouvu vyhledat v souladu se čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy právo země, s níž tato smlouva nejúžeji souvisí.

b) K možnosti rozdělení smlouvy a její smíšené právní úpravy

110. Svou druhou, třetí a čtvrtou otázkou se předkládající soud táže, zda je možné použít smíšenou právní úpravu na takovou smlouvu, jakou je smlouva dotčená v původním řízení. Předkládající soud tuto otázku pokládá zejména s ohledem na skutečnost, že na základě rozhodného práva se liší promlčecí doby nároků vyplývajících ze smlouvy.

111. Domnívám se, že těmito otázkami chce překládající soud ve skutečnosti zjistit, zda lze povinnost společností Balkenende a MIC dodat protiplnění ve vztahu k plnění, které poskytla ICF, oddělit od zbytku smlouvy uzavřené stranami, přičemž jde o to, zda je podle rozhodného práva pohledávka společnosti ICF promlčená, či nikoli.

112. Jak jsem již uvedl, rozdělení smlouvy a její smíšená právní úprava je stanovena výjimečně ve čl. 4 odst. 1 druhé větě Římské úmluvy.

113. Smíšená právní úprava je v konečném důsledku případná pouze tehdy, jestliže se část smlouvy, na kterou se má použít jiné právo, odděluje od zbytku smlouvy autonomním způsobem, a jestliže má tato část užší vazby s právem jiné země.

114. Domnívám se, že v projednávané věci si lze jen obtížně představit rozdělení smlouvy a její smíšenou právní úpravu. Předmětem smlouvy uzavřené mezi společností ICF na jedné straně a společnostmi Balkenende a MIC na straně druhé je jediné plnění, kterým je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu a jehož protiplněním je platba finanční částky. Zdá se, že tato vzájemnost povinností stran znamená, že je nutno uplatnit jedno jediné právo rozhodné pro smlouvu.

115. To by dle mého názoru neplatilo, kdyby dotčená smlouva obsahovala početné, od sebe oddělitelné povinnosti, jako například poté, co je zboží dopraveno do Frankfurtu, povinnost jej dodat na německém území. Tyto dvě povinnosti by se mi v takovém případě jevily jako objektivně oddělitelné.

116. Nadto dodávám, že i za předpokladu, že by jedna část smlouvy dotčené ve věci v původním řízení mohla být od zbytku smlouvy oddělena, stále platí, že se v souladu s čl. 4 odst. 1 druhou větou Římské úmluvy soudce musí ujistit, že tato autonomní část má užší vazby s právem jiné země. Vzhledem k tomu, co jsem uvedl v bodech 106 a 107 tohoto stanoviska, považuji za obtížné mít za to, že by jakákoli část smlouvy podléhala belgickému právu, tedy právu, podle kterého, jak připomínám, není pohledávka společnosti ICF promlčená.

117. Jsem tedy názoru, že v rámci smlouvy, jejímž předmětem je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu, se čl. 4 odst. 1 druhá věta Římské úmluvy nepoužije.

V – Závěry

118. Vzhledem k předcházejícím úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Hoge Raad der Nederlanden následujícím způsobem:

„Článek 4 odst. 4 úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Římská úmluva), se nevztahuje na smlouvu, jejímž předmětem je poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu, nachází-li se provozovna podniku pověřeného poskytnutím této dopravy v jiné zemi než v té, kde se nachází místo nakládky nebo vykládky nebo hlavní provozovny smluvního partnera.

Právem rozhodným pro takovou smlouvu je v souladu s čl. 4 odst. 1 první větou Římské úmluvy právo země, s níž tato smlouva nejúžeji souvisí. Tuto souvislost lze vyvozovat například ze skutečnosti, že smluvní partneři takové smlouvy, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, jsou usazeni v Nizozemsku a místo nakládky se nachází v téže zemi.

Článek 4 odst. 1 druhá věta Římské úmluvy musí být vykládán ve smyslu, že na jednu část smlouvy se může použít právo jiné země, jestliže tato část může existovat odděleně od celé smlouvy. Tomuto požadavku neodpovídá taková smlouva, jako je dotčená smlouva, jejímž předmětem je jediné plnění spočívající v poskytnutí dopravního prostředku k přepravě zboží pro konkrétní cestu.“